

Uporaba različnih metodoloških pristopov in metod zbiranja podatkov na primeru študij s področja delavcev invalidov

Use of Different Methodological Approaches and Methods of Data Collection in Case of Studies on Employees with Disabilities

Avtorica/Author:
mag. Marija Paladin, univ. dipl. pol.
 Slovenske železnice, d.o.o.

Povzetek

Delavci invalidi veljajo, kljub pravni zaščiti, ki jim jo nudijo zakonska določila, za eno najbolj izpostavljenih skupin delavcev z vidika zdravja, socialne vključenosti in kariernih priložnosti. Opravljen je bil sistematičen pregled raziskav ter pri tem uporabljenih metodoloških pristopov in metod v že objavljenih študijah s področja zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije delavcev invalidov. V raziskavah so bili uporabljeni vsi trije metodološki pristopi, kvantitativni, kvalitativni in pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Najpogosteje je bil uporabljen kvantitativni metodološki pristop, najmanj pogosto pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. V raziskavah s kvantitativnim metodološkim pristopom je bila najpogosteje uporabljena anketna metodologija, v raziskavah s kvalitativnim metodološkim pristopom polstrukturirani intervju, v primeru študij z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije pa anketna metodologija (kvantitativna komponenta) v kombinaciji z eno (ali več) kvalitativnimi metodami zbiranja podatkov.

Ključne besede: delavci invalidi, metodologija, zaposlovanje, izobraževanje, usposabljanje, motivacija.

Abstract

Workers with disabilities are, despite the legal protection in legal provisions, one of the most vulnerable groups of employees. There has been made a systematic review of published research and used methodological approaches and methods in the field of employment, education, training and motivation of employees with disabilities. In studies there have been used all three methodological approaches, quantitative, qualitative and approach of the integration of quantitative and qualitative methodologies. Most often studies applied quantitative methodological approach, and at least often applied was approach of the integration of quantitative and qualitative methodologies. In studies with quantitative methodological approach was most commonly used survey methodology. In studies with a qualitative methodological approach was most commonly used semi-structured interview. In the case study of the integration of quantitative and qualitative methodology was most commonly used survey methodology (quantitative component) in combination with one (or more) qualitative methods of data collection.

Keywords: employees with disabilities, methodology, employment, education, training, motivation

1. UVOD

Delavci invalidi veljajo, kljub pravni zaščiti, ki jim jo nudijo zakonska določila, za eno najbolj izpostavljenih skupin delavcev, katerih brezposelnost prej raste, kot upada, kljub spodbujanju zaposlovanja invalidov z različnimi ukrepi (Altman 2005, 360–361; Pope in Bamba 2005, 1261).

V luči današnje, še vedno trajajoče, krize je to še bolj očitno, tudi zaradi siceršnjega upadanja zaposlovanja in prizadevanja delodajalcev pridobiti kader, ki obeta kar najbolj visoko stopnjo učinkovitosti pri opravljanju delovnih nalog. Ravno zaradi tega je potrebno problematiki delavcev invalidov posvetiti ustrezno mero pozornosti tudi z raziskovalnega vidika.

Izvedli smo sistematični pregled raziskav ter pri tem uporabljenih metodoloških pristopov in metod v že objavljenih študijah. Cilj pregleda je bil ugotoviti, katere metodološke pristope in metode zbiranja podatkov raziskovalci uporabljajo pri obravnavi tematik, povezanih z delavci invalidi (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije) ne glede na vzrok in vrsto invalidnosti (brez omejitve obdobja, v katerem so bile študije objavljene). Še posebej nas je zanimalo, v kolikšnem deležu se pri omenjenih študijah v raziskovalnih načrtih pojavlja pristop integracije kvalitativne in kvantitativne metodologije. Rezultati tega pregleda bodo podrobno predstavljeni v pričujočem članku.

Ključna raziskovalna področja, katerim smo se posvetili v sistematičnem pregledu objavljenih študij s področja problematike delavcev invalidov, so: zaposlovanje invalidov in razvoj karier delavcev invalidov, določanje potrebnih zmožnosti delavcev, učenje, izobraževanje in usposabljanje invalidov ter motivacijsko področje.

Izbranim vsebinskim področjem obravnave delavcev invalidov se smo se posvetili zaradi njihovega pomena za celostno obravnavo tematike delavcev invalidov. Zaposlovanje invalidov, predvsem ohranjanje zaposlitve delavcev invalidov in razvoj karier invalidov, predstavlja samo os problematike. Motivacijsko področje predstavlja način ugotavljanja dejavnikov motivacije delavcev invalidov za izbrane aktivnosti, na primer za izobraževanje, usposabljanje in prezaposlovanje. Konkretno te dejavnosti predstavljajo način ohranjanja in izboljševanja zaposlitvenih možnosti delavcev invalidov.

Na drugi strani je ustrezen raziskovalni pristop pri tematikah, ki z različnih zornih kotov obravnavajo delavce invalide, nujen, saj gre na eni strani za kategorijo delavcev, ki je zaradi svojega zdravstvenega stanja in posledic glede delovne učinkovitosti, ki iz tega izhajajo, med težje zaposljivimi, ko zaposlitev izgubijo, hkrati pa gre za tematike, ki so prav zaradi tega občutljive in kompleksne.

V sistematični pregledni študiji, katere rezultate smo predstavili v pričujočem članku, nas je zato zanimalo, katere metodološke pristope in metode k obravnavanim tematikam delavcev invalidov so raziskovalci uporabili v svojih raziskovalnih načrtih. Posebno pozornost smo namenili metodološkemu pristopu integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije, ki je še posebej koristen pri obravnavi kompleksnih in občutljivih tematik, ki zahtevajo celostno in poglobljeno preučevanje. Področje obravnave delavcev invalidov to nedvomno je.

2. TEORETIČNA IZHODIŠČA

Siceršnja izpostavljenost (delavcev) invalidov z vidika zdravja, socialne in družbene vključenosti je v trenutnem obdobju gospodarske krize z višanjem števila brezposelnih in nizkim številom razpoložljivih prostih delovnih mest še posebej očitna. Za delavce invalide je namreč, v primerjavi s preostalimi delavci, značilna višja stopnja brezposelnosti (Wehman 2011, 146). Plačana zaposlitev pa je eden ključnih dejavnikov socialne vključenosti posameznika (Barnes 2005, 541) ter je hkrati, med drugim, zelo pomembna tudi za ohranjanje zdravja posameznika (Wehman 2011, 147). Odsotnost zaposlitve namreč negativno vpliva tudi na številne vidike zdravja (Stronks et al. 1997, 599), tako na fizičnem kot psihičnem nivoju (Lee 2013, 77).

Ker gre v primeru delavcev invalidov za kompleksno in deloma premalo raziskano tematiko, je lahko izbor metod zbiranja in analize podatkov zelo pomemben. V grobem poznamo kvantitativni metodološki pristop (tipična metoda zbiranja podatkov je anketa), kvalitativni metodološki pristop (tipična metoda zbiranja podatkov je poglobljeni intervju) ter pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Značilnosti kvalitativnega pristopa Neuman (2003, 16) strne tako, da pravi, da je cilj kvalitativnega pristopa zajeti konstrukt družbene realnosti in kulturnega pomena; raziskovalec je del tistega, kar preučuje. Gre za obravnavo manjšega števila subjektov in analizo vsebine. Na drugi strani razume cilj kvantitativnega pristopa kot merjenje objektivnih dejstev; središče zanimanja so obravnavane spremenljivke, ključna je zanesljivost, raziskovalec je nepristranski. Gre za obravnavo velikega števila subjektov in statistično analizo (Neuman 2003, 16). Neuman v nadaljevanju ne obravnava pristopa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Veliko metodoloških knjig in učbenikov ne predstavi tega pristopa; posledično je prisotno pomanjkanje formalnih oblik izobraževanja in usposabljanja raziskovalcev za uporabo integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije (Teddlie and Tashakkori 2010). Ker je pristop integracije metodologij z vidika sistematične pregledne študije zelo pomemben, je v nadaljevanju podrobneje predstavljen in obravnavan.

**STOPNJA ZAPOSLENOSTI JE MED
INVALIDI NIŽJA KOT V OSTALI
AKTIVNI POPULACIJI.**

V primeru integriranja kvantitativne in kvalitativne metodologije gre za tip raziskovanja, pri katerem raziskovalec ali tim raziskovalcev kombinirajo elemente kvalitativnega in kvantitativnega raziskovalnega pristopa s ciljem razširitve in poglobitve razumevanja ter podkrepitve ugotovitev raziskave (Johnson et al. 2007, 123). Kljub temu, da obstajajo številne definicije obravnavanega pristopa, je prej omenjena ena najbolj celostnih, saj so jo Johnson in drugi oblikovali na podlagi diskusije z vodilnimi avtorji s področja integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Poudarja namreč, da lahko do integracij pride v posamezni študiji (z vidika integriranja različnih metod), v metodološko integriranem programu (znotraj katerega se pojavlja integracija) ali pa znotraj nabora tesno povezanih študij (Johnson et al. 2007).

Razvoj in naraščanje zanimanja za pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije je med drugim vidno tudi zaradi vedno bolj pogoste uporabe omenjenega pristopa v raziskovalnih načrtih na različnih raziskovalnih področjih (Morris and Burkett; Lobe 2006; Leech and Onwuegbuzie 2007; Cameron 2011; Kettles et al. 2011; Lopez-Fernandez and Molina-Azorin 2011). Zaradi pospešenega razvoja pristopa integriranja kvantitativne in kvalitativne metodologije so nekateri prepričani, da bo v naslednjih letih postal vodilna paradigma (Leech and Onwuegbuzie 2007, 266). Uporabo tako kvantitativne kot kvalitativne metodologije v posamezni raziskavi mnogi vidijo kot način za premagovanja šibkih točk posamezne metode (Lin and Loftis 2004, 2). S kvalitativnim pristopom lahko namreč raziskovalec zajame globino, občutljivost in tiste točke oziroma vsebine, ki jih je težko zajeti s kvantitativnimi merskimi instrumenti (npr. vprašalniki z vprašanji zaprtega tipa). Na drugi strani kvantitativni pristop omogoča, da se doseže širšo množico predstavnikov ciljne skupine (v našem primeru delavcev invalidov ali delodajalcev, ki zaposlujejo delavce invalide) in da se zajame na primer njihova mnenja o izbranih tematikah na kvantitativen način, kar kvalitativni način, kljub poglobljenosti obravnave, ki jo zagotavlja, ne omogoča.

Uporaba različnih metod ravno tako omogoča vpogled v nove perspektive določenega problema. Integracija kvantitativne in kvalitativne metodologije je najbolj učinkovita, ko so različni tipi podatkov, zbranih v procesu raziskovanja, kolikor je mogoče celostno integrirani v vse faze raziskave (Lieber and Weisner 2010, 560–561).

Obstajajo različne tipologije načrtov raziskav na podlagi uporabe pristopa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije, vendar pa splošno veljavnega soglasja o končnem številu in tipih načrtov raziskav ni (Nastasi et al. 2010, 306), kar je lahko jasen znak, da se področje integriranja kvantitativne in kvalitativne metodologije še vedno razvija in raste (Teddlie and Tashakkori 2010, 23).

DELAVCI INVALIDI VELJAJO ZA ENO NAJBOLJ IZPOSTAVLJENIH SKUPIN DELAVCEV. V LUČI DANAŠNJE KRIZE JE TO ŠE BOLJ OČITNO. RAVNO ZARADI TEGA JE POTREBNO PROBLEMATIKI DELAVCEV INVALIDOV POSVETITI USTREZNO MERO POZORNOSTI TUDI Z RAZISKOVALNEGA VIDIKA.

3. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Kompleksne tematike pogosto ni mogoče ustrezno raziskati zgolj z enim pristopom (na primer percepcija delodajalcev o potrebnosti, koristih, slabostih in stroških zaposlovanja invalidov). Schifferdecker in Reed vidita koristnost pristopa integriranja kvantitativne in kvalitativne metodologije ravno v primeru raziskovanja kompleksnega raziskovalnih problemov (Schifferdecker and Reed 2009, 637).

Raziskovalna vprašanja, na katera smo želeli odgovoriti, so bila:

- » **Katere metode zbiranja podatkov raziskovalci uporabljajo pri obravnavi delavcev invalidov z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije (brez omejitve obdobja, v katerem so bile študije objavljene)?**
- » **V kolikšnem deležu raziskav s področja obravnave problematike delavcev invalidov z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije se pojavlja integracija metod (brez omejitve obdobja, v katerem so bile študije objavljene)?**

4. IZVEDBA ISKANJA, VKLJUČITVENA IN IZKLUČITVENA PRAVILA

Sistematični pregled raziskav temelji na pregledu objavljenih izvirnih znanstvenih prispevkov (brez omejitve obdobja, v katerem so bile študije objavljene), ki so dostopni v bazah, po katerih išče mEga iskalnik NUK. mEga iskalnik NUK omogoča iskanje člankov, knjig in drugega gradiva iz kataloga NUK iz drugih bibliografskih zbirk ter iskanje celotnih besedil člankov, e-knjig in enciklopedij iz zbirk ponudnikov, kot so: EBSCOHost, dLib, EMERALD, SAGE, Oxford UP, JSTOR, Springer, Wiley, OAlster, OAPEN Library itn.

Obravnavane študije smo iskali v elektronskih bazah podatkov, ki jih pokriva mEga iskalnik NUK s ključnimi iskalnimi besedami v angleškem jeziku: employees with disabilities (v povezavi z eno izmed v nadaljevanju naštetih ključnih besed: training, employment, competence, performance, careers, education, motivation). Uporabili smo napredno iskanje po naslovu, ključnih besedah in po povzetku prispevka (zaradi neomejenega obdobja je bilo najbolj splošno filtriranje na ravni iskanja ključnih iskalnih besed na ravni povzetka in ne na ravni celotnega besedila). Hkrati smo uporabili Boolov način iskanja

z »and« med dvema in več ključnimi besedami. Iskalnik je bil uporabljen tako, da je poleg določene ključne besede iskal tudi po sorodnih besedah. Obdobje pregleda literature je potekalo od septembra 2013 do novembra 2013.

Vključitvena merila, na podlagi katerih so bile obravnavane študije vključene v analizo, so bila naslednja: izvorni znanstveni članek, revija z recenzijo, dostopno polno besedilo članka, angleški jezik,

raziskava s področja obravnave delavcev invalidov (ne glede na vzrok in tip invalidnosti) in delavcev z resnimi zdravstvenimi težavami.

Izključitvena merila, na podlagi katerih raziskav nismo vključili v obravnavo: raziskave, ki niso izpolnjevale vključitvenih meril (na primer raziskave s področja širše tematike invalidnosti brez povezave s kategorijo delavcev invalidov oziroma invalidov in invalidnosti v delovnem okolju) ter vse objave zunaj kategorije izvornih in preglednih znanstvenih člankov.

Z osmimi ključnimi besedami v sedmih iskalnih kombinacijah smo v mEga iskalniku NUK v bazah podatkov znanstvenih prispevkov s področja obravnave zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije na primeru delavcev invalidov našli skupaj 1131 zadetkov, ki so ustrezali iskalnim merilom naprednega iskanja.

Iz začetnega nabora 1131 študij smo najprej izključili študije, ki so bile zgolj podvojeni zadetki istih študij v različnih bazah, po katerih je mEga iskalnik iskal (ob uporabi iste ključne besede). Po prvem koraku je tako za nadaljnjo obravnavo ostalo 938 študij. Sledil je drugi korak, v katerem smo študije pregledali glede na naslov, povzetek in ključne besede. V tem koraku smo iz nadaljnje obravnave izključili študije, ki niso ustrezale vsem vključitvenim kriterijem, predvsem z vidika vsebine. Nabor študij, ustreznih za nadaljnjo obravnavo, se je zmanjšal na 135. To predstavlja 14,39 % vključenost študij v nadaljnjo obravnavo v primerjavi s prvotnimi rezultati iskanja.

Ker je med naborom/izborom študij ob uporabi različnih ključnih besed (ne le različnih baz člankov) prihajalo do podvajanja, sta drugemu koraku sledila poglobljen pregled teksta vseh 135 študij, izbranih v drugem koraku, in odstranitev podvojenih vnosov pri iskanju s pomočjo različnih ključnih besed. Končni izbor študij, ki so bile vključene v poglobljeno sistematično študijo, je obsegal 76 člankov oziroma že objavljenih raziskav, ki obravnavajo delavce invalide (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije). To znaša 6,72 % glede na prvotne rezultate iskanja (1131) in 56 % vključenih raziskav glede na prvi izbor (135).

UPORABLJENI METODOLOŠKI PRISTOPI IN METODE ZBIRANJA PODATKOV V ANALIZIRANIH ŠTUDIJAH

Natančen pregled vseh 76, v nadaljnjo obravnavo vključenih člankov, je pokazal, da med raziskovalnimi načrti, ki so jih vključene študije realizirale pri obravnavi delavcev invalidov (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije) prevladuje kvantitativni metodološki pristop (tabela 1). V kar 34 (44,74 %) študijah je bila uporabljena kvantitativna metodologija. Preglednih znanstvenih člankov s področja je bilo 18 (23,68 %). Raziskovalci so kvalitativni pristop uporabili v 14 študijah (18,42 %), medtem ko je bil pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije uporabljen najmanj pogosto, in sicer v zgolj 10 študijah (13,16 %).

METODOLOŠKI PRISTOP	KVALITATIVNI	KVANTITATIVNI	INTEGRACIJA	PREGLEDNI ZNANSTVENI ČLANEK	SKUPAJ
Število študij	14	34	10	18	76
Odstotek študij	18,42	44,74	13,16	23,68	100,00

Tabela 1: Metodološki pristopi raziskav, vključenih v sistematično pregledno študijo

METODA	ŠT. ŠTUDIJ
Analiza sekundarnih podatkov	7
Anketni vprašalnik	20
Eksperiment	1
Metaanaliza	1
Opazovanje	1
Retrospektivna študija	1
Študija primera	3
Skupaj	34

Tabela 2: Metode zbiranja podatkov v primeru raziskav s kvantitativnim metodološkim pristopom.

METODA	ŠT. ŠTUDIJ
Fokusne skupine	3
Longitudinalna raziskava	1
Poglobljeni intervju	2
Polstrukturiran intervju	7
Študija primera	1
Skupaj	14

Tabela 3: Metode zbiranja podatkov v primeru raziskav s kvalitativnim metodološkim pristopom.

V študijah, ki so v svojih raziskavah obravnavale delavce invalide (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije) in so uporabile kvantitativni metodološki pristop (tabela 2), prevladuje uporaba anketnega vprašalnika kot instrumenta za zbiranje podatkov (Unger 1999; Alston and Hampton 2000; Balsler 2000; Bricout and Bentley 2000; Olson et al. 2001; Stancliffe 2001; Graffam et al. 2002, 2002; Rumrill et al. 2004; Smith et al. 2004a, 2004b; Schur et al. 2005; Ozawa and Yeo 2006; Ozawa and Yaeda 2007; Lee and Park 2008; Brady et al. 2010; Hernandez and McDonald 2010; Ishii and Yaeda 2010; Moon and Baker 2012; Bruyère et al. 2012).

Drugi najbolj pogost način zbiranja podatkov je analiza sekundarnih podatkov (Dowler and Walls 1996; Bruyère et al. 2006; Luecking et al. 2008; Lewis et al. 2011; Russinova et al. 2011; Lahelma et al. 2012; Zoer et al. 2012). Za druge načine izvedbe raziskav in zbiranja podatkov, kot so na primer eksperiment (Miller and Werner 2005), metaanaliza (Ren et al. 2008), opazovanje (Cimera 2009), retrospektivna študija (Shaw et al. 2012) in študija primera (Hagner et al. 2001; Minarovic and Bambara 2007; Wehman et al. 2008) so se raziskovalci odločali manj pogosto.

V študijah s kvalitativnim metodološkim pristopom (tabela 3) k obravnavi tematik delavcev invalidov (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije) prevladuje uporaba polstrukturiranih intervjujev (Duff et al. 2007; Jahoda et al. 2009; Holmqvist 2010; Kulkarni and Valk 2010; Beatty 2011; Novak et al. 2011; Lee 2013). Po pogostosti uporabe nato sledi izvedba fokusnih skupin (Hernandez et al. 2007; Gold et al. 2012; Rosenthal et al. 2012) in poglobljenih intervjujev (Mank et al. 1996; Kavin and Brown-Kurz 2008). Izvedeni sta bili tudi ena longitudinalna raziskava (Weiner and Zivolich 2003) ter ena študija primera (Russell 2012).

Med 10 raziskavami, ki v raziskovalnem načrtu uporabljajo integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, je bil v 8 raziskavah uporabljen anketni vprašalnik kot eden izmed načinov zbiranja podatkov, ki je bil kombiniran z (vsaj eno) kvalitativno metodo zbiranja podatkov, na primer s fokusnimi skupinami (Riches and Green 2003; Westmorland et al. 2005; Khoo et al. 2013), (polstrukturiranimi) intervjuji (Westmorland

et al. 2005; O'Neill and Urquhart 2011), vprašalniki z vprašanji odprtega tipa (Florey and Harrison 2000; Hartnett et al. 2011) ali analizo različnih dokumentov, kot so letna poročila (Duff and Ferguson 2007) in dokumenti o brezposelnih invalidih (Braitman et al. 1995). Preostali dve študiji sta v raziskovalnih načrtih izvedli študijo primera (Bourmaud and Rétaux 2012) in concept mapping metodo (Haafkens et al. 2011), v katerih sta kombinirali tako kvantitativne kot kvalitativne metode.

Zanimivo je, da je v člankih le redko izrecno navedeno, da je bil v raziskavi uporabljen pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. To namreč omenjata le tri izmed desetih študij, ki so v raziskovalnem načrtu uporabile pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije.

5. RAZPRAVA

Sistematični pregled raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije temelji na pregledu objavljenih izvornih znanstvenih prispevkov (brez omejitve obdobja, v katerem so bile študije objavljene), ki so dostopni v bazah, po katerih išče mEga iskalnik NUK.

Natančen pregled vseh 76 v sistematično študijo vključenih člankov je pokazal, da med raziskovalnimi načrti, ki so jih vključene študije realizirale pri obravnavi delavcev invalidov (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije) prevladuje kvantitativni metodološki pristop (34 oziroma 44,74 %), medtem ko je bil pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije najmanj pogosto uporabljen, in sicer v zgolj 10 raziskavah, kar predstavlja 13,16 % študij.

V študijah, ki so v svojih raziskavah obravnavale delavce invalide (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije) in so uporabile kvantitativni metodološki pristop, prevladuje uporaba anketnega vprašalnika kot instrumenta za zbiranje podatkov. To je relativno pričakovano, saj anketna metodologija oziroma uporaba anketnega vprašalnika za zbiranje podatkov omogoča, da istočasno k sodelovanju v raziskavi povabimo veliko število posameznikov. Drugi najbolj pogost način zbiranja podatkov je analiza sekundarnih podatkov, ki ravno tako omogoča zajem večje količine podatkov o velikem številu subjektov. Za druge načine izvedbe raziskav in zbiranje podatkov, kot so na primer eksperiment, metaanaliza, opazovanje, retrospektivna študija in študija primera, so se raziskovalci odločali manj pogosto.

V študijah s kvalitativnim metodološkim pristopom k obravnavi tematik delavcev invalidov (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in motivacije) prevladuje uporaba polstrukturiranih intervjujev, nato sledi izvedba fokusnih skupin in poglobljenih intervjujev. Izvedeni sta bili tudi ena longitudinalna raziskava ter ena študija primera. Vse navedene metode omogočajo poglobljeno obravnavo posameznih področij, kar je ključno pri obravnavi kompleksnih tematik, pri katerih je v zaključen nabor

možnih odgovorov težko zajeti vse mogoče vidike (kot to želimo storiti v anketnem vprašalniku z vprašanji zaprtega tipa).

Študij, ki so v svojem raziskovalnem načrtu uporabile integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, je bilo 10. Od tega je bil v 8 raziskavah uporabljen anketni vprašalnik (ki omogoča širino zajema podatkov za veliko število enot/posameznikov) kot eden izmed načinov zbiranja podatkov, ki je bil kombiniran z (vsaj eno) kvalitativno metodo zbiranja podatkov, na primer s fokusnimi skupinami, (polstrukturiranimi) intervjuji, vprašalniki z vprašanji odprtega tipa ali analizo različnih dokumentov, kot so letna poročila, dokumenti o brezposelnih invalidih (ko metodo, ki omogoča kar najbolj poglobljeno razumevanje posameznih tematik). Najpogostejša namena integracije metodologij sta bila obravnavati predmeta preučevanja z različnih zornih kotov (triangulacija) ter pojasnjevanje ugotovitev iz predhodne raziskovalne faze ali kot podlaga za razvoj merskega instrumenta v naslednji raziskovalni fazi (na primer rezultati fokusnih skupin za oblikovanje anketnega vprašalnika).

Zanimivo je, da je v člankih le redko izrecno navedeno, da pri raziskovanju uporabljajo pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Avtorji tako v prizadevanju po kolikor je mogoče celostni obravnavi problema preučevanja uporabljajo več metod in zbirajo več tipov podatkov, ne da bi pri tem izrecno razmišljali o poimenovanju metodološkega pristopa, ki ga ob tem uporabljajo.

Med študijami, v katerih je bila uporabljena integracija kvantitativne in kvalitativne metodologije, je največ takih, ki obravnavajo različne dejavnike zaposlovanja invalidov (Braitman et al. 1995; Florey and Harrison 2000; Duff and Ferguson 2007; Haafkens et al. 2011; Hartnett et al. 2011; O'Neill and Urquhart 2011; Bourmaud and Rétaux 2012; Khoo et al. 2013). Na drugi strani so tematike razvoja karier delavcev invalidov (Riches

and Green 2003; Novak et al. 2011; Russinova et al. 2011), učenje, izobraževanje in usposabljanje (Westmorland et al. 2005; Haafkens et al. 2011), določanje potrebnih zmožnosti delavcev ter motivacijsko področje (Braitman et al. 1995) redkeje obravnavane. V obravnavanih študijah je ravno tako le redko mogoče opaziti obravnavo več tematik v isti raziskavi, kar bi vsebinsko kompleksnost dodatno povečalo, hkrati pa še bolj izpostavilo pomen in koristnost uporabe pristopa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije.

6. ZAKLJUČEK

Namen empirične raziskave je bil s sistematičnim pregledom objavljenih rezultatov raziskav na področju zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja ter motivacije delavcev invalidov ugotoviti, kateri metodološki pristop k raziskovanju ter katere metode zbiranja podatkov se pri izvedbi raziskav najpogosteje pojavljajo. Še posebej nas je zanimalo, v kolikšnem deležu se pri omenjenih študijah v raziskovalnih načrtih pojavlja pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije, ki je

posebej uporaben ravno v primeru raziskovanja kompleksnih raziskovalnih problemov, kot je problematika delavcev invalidov.

Raziskovalci pri raziskovanju tematik, povezanih z delavci invalidi, uporabljajo vse tri metodološke pristope – kvantitativnega, kvalitativnega ter pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Najpogosteje so se odločili za kvantitativni metodološki pristop, najmanj pogosto pa za pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. V raziskavah s kvantitativnim metodološkim pristopom je bila daleč najpogosteje uporabljena metoda zbiranja podatkov s pomočjo anketnega vprašalnika. V raziskavah s kvalitativnim metodološkim pristopom so najpogosteje podatke zbirali z uporabo polstrukturiranih intervjujev. V primeru študij z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije so se raziskovalci najpogosteje odločili za uporabo anketnega vprašalnika (kvantitativna komponenta) v kombinaciji z eno (ali več) kvalitativnimi metodami zbiranja podatkov (na primer fokusne skupine ali polstrukturirani intervju).

Med študijami, ki so v raziskavi uporabile pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije, je največ takih, ki obravnavajo različne dejavnike zaposlovanja invalidov, medtem ko so druge tematike obravnavane manj pogosto.

Kljub skrbni pripravi in izvedbi sistematične študije objavljenih raziskav s področja problematike delavcev invalidov je potrebno omeniti tudi možne omejitve raziskave. Ena izmed njih je povezana z možnostjo posploševanja predstavljenih ugotovitev sistematične pregledne študije. Potrebno je namreč opozoriti, da smo pri iskanju dostopali zgolj do tistih študij oziroma člankov, ki so bili s celotnim tekstom dostopni v bazah, po katerih išče mEga iskalnik NUK. To pomeni, da ni bilo mogoče dostopati do polnih tekstov vseh člankov, ki obravnavajo problematiko delavcev invalidov in bi sicer glede na vključitvena pravila lahko sodili v nabor ustreznih študij. Potencialno omejitev lahko predstavlja tudi izbira ključnih besed. Naš namen je bil pregled študij s področja obravnave delavcev invalidov (z vidika zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja ter motivacije). Pri tem smo za potrebe iskanja uporabili ključne besede, kot smo jih navedli v pričujočem članku. Namesto nekaterih angleških besed (npr. employee za delavca) bi lahko uporabili druge (npr. worker za delavca), kar bi lahko do določene mere vplivalo na zadetke, ki bi jih mEga iskalnik ponudil ter posledično na končni izbor v analizo vključenih študij.

Omeniti kaže tudi prihodnje raziskovalne izzive. Izkazalo se je namreč, da je bil pristop integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije uporabljen v relativno majhnem deležu obravnavanih študij (10 izmed 76 študij, oziroma zgolj 13,16 %). Hkrati se je izkazalo tudi, da so študije, ki so integracijo metodologij uporabile, le redko obravnavale več tematik v isti raziskavi (na primer izobraževanje in motivacija), čeprav bi bilo izhajajoč iz obravnave delavcev invalidov v praksi to potrebno (na primer preučitev odnosa med kompetencami delavca invalida in njegovo motivacijo za izobraževanje in usposabljanje). Iz tega izhajajoča dodatna kompleksnost raziskovalnih problemov še bolj izpostavi pomen in potrebo po uporabi pristopa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije v raziskovalnih načrtih prihodnjih raziskav. [60](#)

7. VIRI IN LITERATURA

KNJIGE

1. Lin, A. C. and K. Loftis. *Mixing Qualitative in Quantitative Methods in Political Science: A Review*, University of Michigan. Michigan, 2004.
2. Neuman, W. Lawrence. *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*, Allyn and Bacon, Boston, 2003.
3. Teddlie, C. in A. Tashakkori. Overview of contemporary issues in mixed methods research. In *Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research*, ed by. Abbas Tashakkori and Charles Teddlie, Sage, 2010.

ČLANKI IZ REVIJ

4. Alston, R. J. in J. L. Hampton. Science and Engineering as viable career choices for students with disabilities: A survey of parents and teachers. *Rehabilitation Counseling Bulletin* 43 (2000) 3; 158–164.
5. Altman, B. M. The Labor Market Experience of Persons With Disabilities: The Conundrum. *Work and Occupations* 32 (2005) 3; 360–364.
6. Balse, D. B. Perceptions of on-the-job discrimination and employees with disabilities. *Employee Responsibilities and Rights Journal* 12 (2000) 4; 179–197.
7. Barnes, C. Disability, work, and welfare: challenging the social exclusion of disabled people. *Work, Employment & Society* 19 (2005) 3; 527–545.
8. Beatty, J. E. Career Barriers Experienced by People with Chronic Illness: A U.S. Study. *Employee Responsibilities and Rights Journal* 24 (2011) 2; 91–110.
9. Bourmaud, G. in X. Rétaux. Review of practices for keeping people with disabilities in employment: moving beyond the concept of compensation to implement a developmental approach. *Work: A Journal of Prevention, Assessment and Rehabilitation* 41 (2012); 4699–4708.
10. Brady, M. P., M. L. Duffy, M. Frain in J. Bucholz. Evaluating Work Performance and Support Needs in Supported Employment Training Programs: Correspondence Between Teachers' Ratings and Students' Self Ratings? *Journal of Rehabilitation* 76 (2010) 3; 24–31.
11. Braitman, A., P. Counts, R. Davenport, B. Zurlinden, M. Rogers, J. Clauss, A. Kulkarni, J. Kymala in L. Montgomery. Comparison of barriers to employment for unemployed and employed clients in a case management program: An exploratory study. *Psychiatric Rehabilitation Journal* 19 (1995) 1; 3–8.
12. Bricout, J. C. in K. J. Bentley. Disability status and perceptions of employability by employers. *Social Work Research* 24 (2000) 2; 87–95.
13. Bruyère, S. M., W. Erickson in S. VanLooy. Information technology (IT) accessibility: implications for employment of people with disabilities. *Work: A Journal of Prevention, Assessment and Rehabilitation* 27 (2006) 4; 397–405.
14. Bruyère, S. M., S. von Schrader, W. Coduti in M. Bjelland. United States Employment Disability Discrimination Charges: Implications for Disability Management Practice. *International Journal of Disability Management* 5 (2012) 02; 48–58.
15. Cameron, R.. A sequential mixed model research design: design, analytical and display issues. *International Journal of Multiple Research Approaches* 3 (2009) 2; 140–152.
16. Cameron, R.. Mixed methods research: the Five Ps framework. *Electronic Journal of Business Research Methods* 9 (2011) 2; 96–108.
17. Cimera, R. E.. The monetary benefits and costs of hiring supported employees: A pilot study. *Journal of Vocational Rehabilitation* 30 (2009) 2; 111–119.
18. Dowler, D. L. in R. T. Walls. Accommodating specific job functions for people with hearing impairments. *Journal of Rehabilitation* 62 (1996) 3; 35–43.
19. Duff, A. in J. Ferguson. Disability and accounting firms: Evidence from the UK. *Critical Perspectives on Accounting* 18 (2007) 2; 139–157.
20. Duff, A., John F. in K. Gilmore. Issues concerning the employment and employability of disabled people in UK accounting firms: An analysis of the views of human resource managers as employment gatekeepers. *The British Accounting Review* 39 (2007) 1; 15–38.
21. Florey, A. T. in D. A. Harrison. Responses to Informal Accommodation Requests from Employees with Disabilities: Multistudy Evidence on Willingness to Comply. *Academy of Management Journal* 43 (2000) 2; 224–233.
22. Gold, P. B., S. N. Oire, E. S. Fabian in N. J. Wewiorski. Negotiating reasonable workplace accommodations: perspectives of employers, employees with disabilities, and rehabilitation service providers. *Journal of Vocational Rehabilitation* 37 (2012) 1; 25–37.
23. Graffam, J., A. Shinkfield, K. Smith in U. Polzin. Factors that influence employer decisions in hiring and retaining an employee with a disability. *Journal of vocational rehabilitation* 17 (2002) 3; 175–181.
24. Haafkens, J., H. Koppina, M. Meerman in F. van Dijk. Facilitating job retention for chronically ill employees: perspectives of line managers and human resource managers. *BMC health services research* 11 (2011) 1; 104.
25. Hagner, D., K. McGahie in H. Cloutier. A model career assistance process for individuals with severe disabilities. *Journal of Employment Counseling* 38 (2001) 4; 197–206.
26. Hartnett, H. P., H. Stuart, H. Thurman, B. Loy in L. Carter Batiste. Employers' perceptions of the benefits of workplace accommodations: Reasons to hire, retain and promote people with disabilities. *Journal of Vocational Rehabilitation* 34 (2011) 1; 17–23.
27. Hernandez, B., M. Joyce Cometa, J. Velcoff, J. Rosen, D. Schober in R. David Luna. Perspectives of people with disabilities on employment, vocational rehabilitation, and the Ticket to Work program. *Journal of Vocational Rehabilitation* 27 (2007) 3; 191–201.
28. Hernandez, B. in K. McDonald. Exploring the Costs and Benefits of Workers with Disabilities. *Journal of Rehabilitation* 76 (2010) 3; 15–23.
29. Holmqvist, M. THE "ACTIVE WELFARE STATE" AND ITS CONSEQUENCES: A case study of sheltered employment in Sweden. *European Societies* 12 (2010) 2; 209–230.

30. Ishij, K. in J. Yaeda. Job Development Activities for Individuals with Intellectual Disabilities in Japan. *Journal of Rehabilitation* 76 (2010) 2; 11–16.
31. Jahoda, A., P. Banks, D. Dagnan, J. Kemp, W. Kerr in V. Williams. Starting a New Job: The Social and Emotional Experience of People with Intellectual Disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 22 (2009) 5; 421–425.
32. Johnson, R. B., A. J. Onwuegbuzie in L. A. Turner. Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research* 1 (2007) 2; 112–133.
33. Kavin, D. in K. Brown-Kurz. The career experiences of deaf supervisors in education and social service professions: choices, mobility and networking a qualitative study. *Journal of the American Deafness & Rehabilitation Association* 42 (2008) 1; 24–47.
34. Kettles, A. M., J. W. Creswell in W. Zhang. Mixed methods research in mental health nursing: Mixed methods research. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 18 (2011) 6; 535–542.
35. Khoo, S. L., L. Ta Tiun in L. Wah Lee. Unseen Challenges, Unheard Voices, Unspoken Desires: Experiences Of Employment By Malaysians With Physical Disabilities. *Kajian Malaysia* 31 (2013) 1; 37–55
36. Kulkarni, M. in R. Valk. Don't ask, don't tell: Two views on human resource practices for people with disabilities. *IIMB Management Review* 22 (2010) 4; 137–146.
37. Lahelma, E., M. Laaksonen, T. Lallukka, P. Martikainen, O. Pietiläinen, P. Saastamoinen, R. Gould in O. Rahkonen. Working conditions as risk factors for disability retirement: a longitudinal register linkage study. *BMC public health* 12 (2012) 1; 309.
38. Lee, I. S. in S. K. Park. Employment Status and Predictors among People with Visual Impairments in South Korea: Results of a National Survey. *Journal of Visual Impairment & Blindness* 102 (2008) 3; 147.
39. Lee, S. Women's Perspectives on Disability, Underemployment & Health. *Women's Health and Urban Life* 12 (2013) 1; 61–79.
40. Leech, N. L. in A. J. Onwuegbuzie. A typology of mixed methods research designs. *Quality & Quantity* 43 (2007) 2; 265–275.
41. Lewis, G., S. H. Thoresen in E. Cocks. Post-course outcomes of apprenticeships and traineeships for people with disability in Western Australia. *Journal of Vocational Rehabilitation* 35 (2011) 2; 107–116.
42. Lieber, E. in T. S. Weisner. Meeting the practical challenges of mixed methods research. V Tashakkori, A. in Teddlie, C. (ed) Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research, Sage, 2010; 559–579.
43. Lobe, B. Združevanje kvalitativnih in kvantitativnih metod – stara praksa v novi preobleki? *Družboslovne razprave* 22 (2006) 53; 55–73.
44. Lopez-Fernandez, O. in J. F. Molina-Azorin. The use of mixed methods research in the field of behavioural sciences. *Quality & Quantity* 45 (2011) 6; 1459–1472.
45. Luecking, R. G., L. Cuozzo, M. J. Leedy in E. Seleznow. Universal one-stop access: Pipedream or possibility? *Journal of Vocational Rehabilitation* 28 (2008) 3; 181–189.
46. Mank, D., J. Buckley, A. Cioffi in J. Dean. Do Social Systems Really Change? Retrospective Interviews with State-Supported Employment Systems-Change Projectors. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities* 11 (1996) 4; 243–250.
47. Miller, B. K. in S. Werner. Factors influencing the inflation of task performance ratings for workers with disabilities and contextual performance ratings for their coworkers. *Human Performance* 18 (2005) 3; 309–329.
48. Minarovic, T. J. in L. M. Bambara. Teaching employees with intellectual disabilities to manage changing work routines using varied sight-word checklists. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities* 32 (2007) 1; 31–42.
49. Moon, N. W. in P. M. A. Baker. Assessing Stakeholder Perceptions of Workplace Accommodations Barriers: Results From a Policy Research Instrument. *Journal of Disability Policy Studies* 23 (2012) 2; 94–109.
50. Morris, E. in K. Burkett. Mixed methodologies: A new research paradigm or enhanced quantitative paradigm. *Online Journal of Cultural Competence in Nursing and Healthcare* 1 (2011) 1; 27–36.
51. Nastasi, Bo. K., J. H. Hitchcock in L. M. Brown. An inclusive framework for conceptualizing mixed methods design typologies. In Tashakkori, A. in Teddlie, C. (ed) Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research, Sage, 2010; 305–338.
52. Novak, J., K. J. Feyes in K. A. Christensen. Application of intergroup contact theory to the integrated workplace: Setting the stage for inclusion. *Journal of Vocational Rehabilitation* 35 (2011) 3; 211–226.
53. O'Neill, A.-M. in C. Urquhart. Accommodating Employees with Disabilities: Perceptions of Irish Academic Library Managers. *New Review of Academic Librarianship* 17 (2011) 2; 234–258.
54. Olson, D., A. Cioffi, P. Yovanoff in D. Mank. Employers' perceptions of employees with mental retardation. *Journal of Vocational Rehabilitation* 16 (2001) 2; 125–133.
55. Ozawa, A. in J. Yaeda. Employer attitudes toward employing persons with psychiatric disability in Japan. *Journal of Vocational Rehabilitation* 26 (2007) 2; 105–113.
56. Ozawa, M. N. in Y. H. Yeo. Work Status and Work Performance of People With Disabilities An Empirical Study. *Journal of Disability Policy Studies* 17 (2006) 3; 180–190.
57. Pope, D. in C. Bamba. Has the disability discrimination act closed the employment gap? *Disability & Rehabilitation* 27 (2005) 20; 1261–1266.
58. Ren, L. R., R. L. Paetzold in A. Colella. A meta-analysis of experimental studies on the effects of disability on human resource judgments. *Human Resource Management Review* 18 (2008) 3; 191–203.
59. Riches, V. C. in V. A. Green. Social integration in the workplace for people with disabilities: an Australian perspective. *Journal of Vocational Rehabilitation* 19 (2003) 3; 127–142.
60. Rosenthal, D. A., E. K. Hiatt, C. A. Anderson, J. Brooks, E. C. Hartman, M. T. Wilson in M. Fujikawa. Facilitators and barriers to integrated employment: Results of focus group analysis. *Journal of Vocational Rehabilitation* 36 (2012) (2); 73–86.
61. Rumrill, P., R. Roessler, C. Vierstra, M. Hennessey in L. Staples. Workplace barriers and job satisfaction among employed people with multiple sclerosis: An empirical rationale for early intervention. *Journal of Vocational Rehabilitation* 20 (2004) 3; 177–183.
62. Russell, D. Testimony on work incentives in Social Security Disability Programs. *Journal of Vocational Rehabilitation* 36 (2012) 1; 33–37.
63. Russinova, Z., S. Griffin, P. Bloch, N. J. Wewiorski in I. Rosoklija. Workplace prejudice and discrimination toward individuals with mental illnesses. *Journal of Vocational Rehabilitation* 35 (2011) 3; 227–241.
64. Schifferdecker, K. E. in V. A. Reed. Using mixed methods research in medical education: basic guidelines for researchers. *Medical Education* 43 (2009) 7; 637–644.
65. Schur, L., D. Kruse in P. Blanck. Corporate culture and the employment of persons with disabilities. *Behavioral Sciences & the Law* 23 (2005) 1; 3–20.
66. Shaw, L. R., F. Chan, B. T. McMahon in J. Han Kim. Employee and employer characteristics associated with elevated risk of filing disability harassment charges. *Journal of Vocational Rehabilitation* 36 (2012) 3; 187–197.
67. Smith, K., L. Webber, J. Graffam in C. Wilson. Employer satisfaction, job-match and future hiring intentions for employees with a disability. *Journal of vocational rehabilitation* 21 (2004a) 3; 165–173.
68. Smith, K., L. Webber, J. Graffam in C. Wilson. Employer satisfaction with employees with a disability: Comparisons with other employees. *Journal of vocational rehabilitation* 21 (2004b) 2; 61–69.
69. Stancliffe, B. F. The co-worker training model: Outcomes of an open employment pilot project. *Journal of Intellectual and Developmental Disability* 26 (2001) 2; 143–159.
70. Stronks, K., H. Van De Mheen, J. Van Den Bos in J. P. Mackenbach. The interrelationship between income, health and employment status. *International Journal of Epidemiology* 26 (1997) 3; 592–600.
71. Unger, D. D. Workplace Supports: A View From Employers Who Have Hired Supported Employees. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities* 14 (1999) 3; 167–179.
72. Wehman, P., V. Brooke, H. Green, M. Hewett in M. Tipton. Public/private partnerships and employment of people with disabilities: Preliminary evidence from a pilot project. *Journal of Vocational Rehabilitation* 28 (2008) 1; 53–66.
73. Wehman, P. H. Employment for persons with disabilities: Where are we now and where do we need to go? *Journal of Vocational Rehabilitation* 35 (2011) 3; 145–151.
74. Weiner, J. S. in S. Zivolich. A longitudinal report for three employees in a training consultant model of natural support. *Journal of Vocational Rehabilitation* 18 (2003) 3; 199–202.
75. Westmorland, M. G., R. M. Williams, B. C. Amick, III, H. Shannon in F. Rasheed. Disability management practices in Ontario workplaces: Employees' perceptions. *Disability & Rehabilitation* 27 (2005) 14; 825–835.
76. Zoer, I., L. de Graaf, P. P. FM Kuijer, P. Prinzie, M. JM Hoozemans in M. HW Frings-Dresen. Matching work capacities and demands at job placement in employees with disabilities. *Work: A Journal of Prevention, Assessment and Rehabilitation* 42 (2012) 2; 205–214.
77. Zurc, J. Integracija Kvantitativne In Kvalitativne Metodologije V Raziskavah V Zdravstvu: Sistematična Pregledna Študija. *Slovenian Journal of Public Health* 52 (2013) 3; 221–235.

RAZISKOVALCI PRI RAZISKOVANJU TEMATIK, POVEZANIH Z DELAVCI INVALIDI, UPORABLJAJO VSE TRI METODOLOŠKE PRISTOPE – KVANTITATIVNEGA, KVALITATIVNEGA TER PRISTOP INTEGRACIJE KVANTITATIVNE IN KVALITATIVNE METODOLOGIJE. NAJPOGOSTEJE SO SE ODLOČILI ZA KVANTITATIVNI METODOLOŠKI PRISTOP, NAJMANJ POGOSTO PA ZA PRISTOP INTEGRACIJE KVANTITATIVNE IN KVALITATIVNE METODOLOGIJE.